

Madarász Tibor:

Az első honvédelmi szakközépiskola kialakulása

Absztrakt

A kutatás célja, a magyar nemzeti tradícióikkal rendelkező katonai nevelés újraéledésének, a Gábor Dénes Elektronikai Műszaki Szakközépiskola és Kollégium honvédelmi szakközépiskolává átalakulásán keresztül történő bemutatása.

Katonaság és társadalom kapcsolatának nélkülözhetetlen feltétele, hogy a civil szféra közvetlen érintkezésbe léphessen a honvédelmi szervvel. Erre kínál kiváló lehetőséget a középiskolai katonai oktatás és nevelés, melynek korábban létező intézményeit, hazánkban a rendszerváltást követő években fokozatosan építették le. Felfüggesztéséig a sorozás intézménye is fenntartotta az erősebb kapcsolatot a civil társadalom és a katonaság között.

A kutatás módszertani alapját az intézményben, több mint 700 órában végzett résztvevő megfigyelés és félig strukturált interjúk készítése és elemzése adja. A tapasztalatokat helyi dokumentumok, törvények, kormányrendeletek értelmezése egészíti ki.

A kutatási eredmények szerint az átalakulási folyamatban érintettek igen eltérő módon élik meg a változást. Kialakul a támogatók és ellenzők tábora az intézmény és az újonnan képviselt honvédelmi nevelési szemlélet megvalósulási formáival kapcsolatosan.

Kulcsszavak: *katonapedagógia, katonai iskola, katonai kollégium, katonai szolgálat, átalakulás*

Abstract

Establishment of the first national military secondary school

The aim of the research is to present the rebirth of the military education which has national traditions in our country. We describe the transformation of Gábor Dénes Elektronikai Műszaki Szakközépiskola és Kollégium into national military boarding school.

For establishing connect between military and society an important condition has to be realized the civil society should contact the military organization. The civil society and the military organization can join through the military secondary education whose institutes were closed gradually after the democratic transformation. Before its suspension the recruited military maintained the stronger contact between the civil society and the military organization.

The method of the research is founded on analysis of more than 700 hours survey and half structured interviews. Local documents, laws, government edicts supplement our experience.

According to the results of the research the participants in transformation have very different experience. In connection with the institution and realized military education supporters and opponents appear in the society.

Keywords: *military education, military school, military boarding school, military service, transformation*

Bevezetés

A pedagógia tudománya a felnövekvő nemzedéket tekinti kutatása tárgyának. Ezen belül szakterületenként számos elágazási pontot foglal magában. Hazánkban a katonai nevelésnek évszázados nemzeti tradíciói vannak. A katonaságról, mint nevelési formáról Kozma (1999), az informális nevelés színtereként beszél. Mi ezen a helyen a katonai oktatást-nevelést, mint formális nevelési színteret tekintjük. A tanulmány a hazai katonai oktatási-nevelési intézmények történetén át, napjaink katonai oktatási tendenciáin keresztül jut el a Gábor Dénes Elektronikai Műszaki Szakközépiskola és Kollégiumban megvalósuló, korunk egyedülálló honvédelmi nevelési kezdeményezéséhez. A folyamatként értelmezhető átalakulást résztvevő megfigyelés alapján készített jegyzőkönyv és félig strukturált interjúk elemzésének segítségével próbáljuk megragadni, mely tapasztalatokat törvények, kormányrendeletek értelmezése egészíti ki. A tanulmány szakirodalmi háttere elsősorban hazai honvédelmi szakfolyóiratokból, hadtörténeti írásművekből valamint a témához kapcsolódó szakdolgozatokból és doktori értekezésekből áll.

I. Katonai oktatási-nevelési intézmények Magyarországon a XIX. és XX. század között

A sajátosan alakuló magyar történelem XIX. és XX. századában találunk példát katonai nevelésre. A korszakban megjelenő intézmények és a bennük folyó szakmai (nevelési-oktatási és katonai) tevékenységek

változó eredményességgel váltották be a hozzájuk fűzött szakmai kívánalmakat (Martinkó 1996; 1998).

Az Osztrák-Magyar Monarchiában elsőként reáliskola formájában találkozunk a katonai neveléssel. A katonai pályán előnyt élvező, valóban reálismereteket nyújtó reáliskolának két tagozata volt: a tágítható keretű alreáliskola (kettő, három vagy négy osztállyal), valamint az erre épülő három évfolyamos főreáliskola. A katonai pálya tagoltsága miatt a reáliskola intézménytípusa mellett szólt, hogy alreából lehetett menni főreálba, illetve hadapródiskolába is. A katonai reáliskolák tanulmányi színvonala a polgári tanügyi hatóságok folyamatos ellenőrzése miatt is biztosított volt, ám a nevelőmunkában egymásnak ellentmondó nézetek is napvilágra kerültek. Az ellentmondások főként az értelmi és fizikai nevelés arányainak, valamint a képzési forma internátus jellegének előnyei és hátrányai mentén jelentkeztek. A fizikai képességek és az internátusi jelleg előnyének a fontosságát hangsúlyozó nézetek a katonai lét velejárójaként tekintettek a bentlakásos jellegre és a kiképzésre. Kemény (1888; idézi Matinkó 1998.) szerint viszont, nem szabad a katonai és polgári nevelés különállását túlhangsúlyozni. A katonai nevelés kettős feladata a magas szintű értelmi fejlesztés mellett a fizikum kiművelése, melyhez csak az internátusi forma biztosíthat megfelelő színteret (Martinkó 1996; 1998).

A hivatalos értelemben vett középfokú katonai nevelés kezdetét hazánkban szintén az Osztrák-Magyar Monarchia idejére tehetjük. 1856-ban alapították az első alreáliskolaként működő katonaiskolát Kőszegen, melyben a képzés tíz éves korban kezdődött és feladata az altisztképzés volt. A soproni főreál vagy a pécsi és

nagyváradi hadapródiskolák már a tisztképzés előszobájaként voltak értelmezhetők és határozott céljuk a haderőfejlesztés volt. A polgári reáliskolák tantervére épülő tantárgyi tematika mentén szerveződő hadapródiskoláknak már ki kellett dolgozni a működésükhöz szükséges önálló dokumentumokat, melyek közül a legfontosabb dokumentum a Szervi Határozvány volt. A dokumentum az iskolatípus rendeltetéseként a hadiszolgálatot életpályájaként választó hadapród ifjak kiképzését említi. Civil tanárokat csak végső esetben alkalmaztak, a tanári kar hivatásos katonatisztekéből állt. Az intézménytípus igen erős katonai orientációval rendelkezett. A hadapródiskolákban végzett tisztjelöltek a katonai szaktudományokban jártas, egészséges, életerős fiatalemberként végeztek, ám a műveltségi tárgyak tekintetében hiányosságokkal rendelkeztek (Martinkó 1996; 1998).

A leventeegyesületekbe tömörülő fiatalok mozgalmában a háború utáni, lefegyverzett Magyarország militarista jellege éreztette hatását. A mozgalomban a viszonylag csekély mennyiségű szellemi tevékenység nagymértékű fizikai képzés alá rendelődése volt tapasztalható. A Második Világháború utáni időszakban az alakulatspecifikus katonai jelleg helyett titkos, rejtett formában működött a katonai nevelés, majd óvatos léptekben ugyan, de megindult a hadseregfejlesztés kezdete és a katonaiskolák korszerűsítése (Ráskay 1994). A polgári műveltségnek nagyobb teret engedő nevelési értékrendben a példamutató és jellemformáló állandó nyomás, a szigor marad mértékadó (Szabó 1993). A hazafias szellem kimunkálására irányuló komoly szervezetségen alapuló reáliskolai élet magját a nevelés és oktatás kellő összhangja, a műveltség és a vallás, valamint a sport és testedzés folyamatos

gyakorlása adta, melyet a tudatos hivatásra nevelés foglalt megfelelő, katonai és polgári értékrendek által egyaránt elfogadott keretbe (Ráskay 1994). A háború befejezését követően hosszú ideig szünetelt a középfokú katonai képzés. A felsőfokú tisztképzésnek helyet biztosító Ludovika Akadémia szerepét a Honvéd Kossuth Akadémia és a Petőfi Akadémia hivatott átvenni, politikai tisztképzés folyt. Az utánpótlásra szánt tisztképzés „gyorstalpaló tanfolyam” formájában indult, ahol a megbízható káderek, katonai és polgári előképzettségtől függetlenül 1,3,6 és 9 hónap alatt juthattak tiszti, főtiszti rendfokozathoz és a hozzá tartozó – igen magas – beosztáshoz. A középfokú katonai képzést pedig a tisztképzés szempontjából mennyiségi és minőségi értelemben egyaránt fölöslegesnek tekintették (Martinkó 1998; Madarász 2012).

Az első katonai kollégiumot 1974-ben Egerben hozták létre. Képzési-nevelési céljaként a felsőfokú tanulmányokra, a tiszti pályára történő felkészítést jelölték meg. Működésének kedvező tapasztalatai okán, a katonai vezetés egy kollégiumi hálózat felállítása mellett döntött, ám költséges mivolta, valamint a magas lemorzsolódási arány miatt ez hosszú távon nem mutatkozott fenntarthatónak (Martinkó 1998; Madarász 2012).

A katonai szakközépiskolák eredeti képzési profilja a Magyar Honvédség tiszthelyettesképzése volt, csak később alakult át a tisztképzés bázisává is. A katonai felső vezetés nyomására létrejött, állami tanterv alapján működő nyolc szakközépiskola első három évfolyamában a tanulók középiskolás növendékek voltak, még a befejező IV. évfolyamban már katonai esküt tett katonák, akik számára a tanulmányok mellett konkrét katonai kiképzés is folyt. A végzettek őrmesteri (a kiválók törzsőrmesteri)

rendfokozattal csapatokhoz lettek vezényelve. A sikeres érettségi vizsgát követően törvény adta joguk volt, hogy katonai főiskolára kerüljenek, melyet a tiszthelyettes hiány miatt a katonai vezetés adminisztratív úton megakadályozott. A helyzetet a rendszerváltás változtatta meg, mikortól nem élvezhettek előnyt a szakirányú továbbtanulásnál és 1992-től kikerült a nevükből a tiszthelyettesképző jelző. A debreceni Elektroműszerész Tiszthelyettesképző Szakközépiskola 1987-1991 között működött. A politikai tisztek irányítása alatt működő debreceni intézmény lényegében szétszéledt. A vezető katonai személyzet nélkül maradt diákságot szolnoki intézmény fogadta be és átvette a képzésüket is (Martinkó 1996; 1998; Madarász 2012).

II. Középfokú katonai oktatás és nevelés a XXI. században?

A 21. században, hazánkban a középiskolai katonai képzés a közoktatás keretén kívülre szorulva, szakképzés formájában kap helyet. A Honvédelmi Minisztérium, kifejezetten katonai szakképzést biztosító tiszthelyettesképző intézményében a tiszthelyettesi állomány katonai szolgálatra történő felkészítésével, a Kinizsi Pál Tiszthelyettes Szakképző Iskola (MH KPTSZI) foglalkozik. Ezen kívül további lehetőségként, OKJ-s tanfolyamok keretén belül lehet katonai képesítést szerezni. Ezzel, illetve a sorköteleesség intézményének 2004-es eltörlésével hazánkban a katonai hivatás, illetve szolgálat, teljes mértékben önkéntes jelleget öltött (Madarász 2012).

Azzal, hogy a Magyar Honvédség áttért az önkéntes haderőszervezetre, egyben kilépett a munkaerőpiacra is. Munkaerőpiaci szereplőként versenyhelyzetbe került a többi munkáltatóval szemben, ami a toborzás megvalósításában is stratégiaváltást kényszerít ki. Manapság a személyi állományának biztosítása érdekében a honvédség rákényszerül arra, hogy a korábbi toborzóirodán keresztül megvalósított utánpótlásból továbblépve hatékonyabb módszerekhez folyamodjon. Az utánpótlás biztosításának új technikái között jelenik meg a középfokú oktatás színterén megjelenő fiatalság célba vétele, mivel ez a korosztály több szempontból is optimálisnak tekinthető. A középiskolás korosztály életkori jellegzetességei – lendület, érdeklődés, mobilizálhatóság, vállalkozó szellem – miatt kap kiemelkedő figyelmet a haderő utánpótlás szempontjából. A Magyar Honvédség hazafias és tradicionális értékek hordozásán alapuló „Katonasuli” programot indított el valamint megjelent egy „Katonai alapismeretek” című tantárgy is a közoktatási palettán, mely kezdeményezésekben az ország egyre több közoktatási intézménye vesz részt (Stummer 2011; Varga 2010; 2011b).

A kezdeményezések bevezetése a honvédelmi látásmód szélesítésének igényével, a katonai pálya iránti érdeklődés növelésének szándékával valósultak meg. A tantárgy rendszeresítésére készített új tankönyvben számos más tantárgy ismeretanyaga is fellelhető. Megértéséhez történelmi, földrajzi, fizikai, egészségnevelési (biológiai), testnevelési tudásra és képességekre is szükség van, amelyeket a hagyományos középiskolai képzésben résztvevő diákok tanulmányaik során kisebb nagyobb részletességgel tanulnak. Mindezek mellett hozzá kell tenni,

hogy nem minden iskolai közegben lehetséges a tantárgy bevezetése, illetve nem a kívánt hatékonysággal. Ahol mégis megtörtént, ott a tantárgy és oktatásának bevezetése jelentős sikerre tett szert mind a diákság, mind a tantárgyat oktató tanárok körében, de le kell szögezni, hogy működtetése jelentős költségekkel jár. Érdemes tehát elgondolkodni azon, hogy az oktatáshoz szükséges személyi- és anyagi lehetőségek hosszú távon is rendelkezésre fognak-e állni (Varga, 2011a; 2011b).

Az újjáalakuló Magyar Honvédség személyi állományában is komoly megújulást tűzött ki célul, melyben kiemelkedik a szakértelem fontossága. Humánstratégiájában a tehetséges, sokoldalú, képezhető munkaerő megszerzése és megtartása, mint a legfontosabb tényező szerepel a haderő-fejlesztési célok elérésében (A Magyar Honvédség Humánstratégiája...). Potenciális munkaerőként fel kell mérni, hogy a középiskolás korosztály milyen információkkal, beállítódásokkal rendelkezik a Magyar Honvédséggel kapcsolatban, vannak-e ismereteik a katonai hivatásról, annak kihívásairól és honnan szerzik ezeket az információkat. E tényezők megismerése közelebb viheti a szervezetet a társadalom fiatalabb korosztályával folytatott párbeszéd kialakításához. Jobbágy és Stummer (2010; 2011), kutatásukban kimutatták, hogy a Magyar Honvédségről kialakult kép még mindig a sorkatonaság intézményéhez kapcsolódó sztereotípiákon alapszik. A diákok kialakulatlan pályaválasztási szándékai további lehetőséget teremtenek, mivel a pályakép tudatos formálásával a honvédség már a középiskolás években biztos karrierkép kialakítását teszi lehetővé. A Magyar Honvédség valós vonzereje azonban elsősorban a biztos munka és a külföldi munkavállalás lehetőségében rejlik. A

kalandvágy és a fegyverek szeretete pedig már csak egy igen speciális érdeklődési kör kielégítésére képes (Varga 2011a).

A középiskolás ifjúsági réteg említésekor érdemes figyelmet szentelni az életkori szakaszt érintő egyéb jellemvonásoknak is, mint a bizonytalanság, befolyásolhatóság és a nehezebb elköteleződés tulajdonságcsokor (Cohen 1969). Az iskolarendszer által keltett kudarcok korszakában a szubkulturális tagozódás is megjelenhet. Ebben az életkori szakaszban meg lehet szólítani ezt a tanulói réteget és értelmes, látható eredményekkel kecsegtető pálya irányába lehet őket orientálni. A pályaorientáció több mint az egyszerű toborzás, mivel a pillanatnyi igények kielégítésével szemben az elhivatott fiatalok elköteleződésével hosszú távú tervezést valósít meg (Varga 2011a).

Bár a különböző közvélemény kutatások, felmérések és tanulmányok azt mutatják, hogy a honvédelem ügye széleskörű támogatással bír, a Magyar Honvédség (MH) társadalmi integrációja folyamatos, feladatait a lakosság fontosnak tartja, a katonai felsőoktatásra jelentkezők között alulreprezentált az ország vezető középiskoláiban tanulmányokat folytató diákság (Jobbágy-Stummer 2010; Bakos 2013).

A hazánkban zajló haderőátalakítás új távlatok nyitásával, tehát ismét megpróbálja elérni a középiskolás korosztályt, mint a Magyar Honvédség hadkiegészítésének egyik lehetséges bázisát. A toborzás oldaláról vizsgálva, az említett kezdeményezéseken túl aktuális kérdéskör a hadseregben belül a tartalékosok bevetésére, hiszen hazánkban a védelmi tartalékos és műveleti tartalékos erők koncepciója éppen formálódik, amelynek jelentősége abban

rejlík, hogy a következı évtizedben fontos, akár missziós feladatai is lehetnek (Varga Cs. 2011). Talán éppen ilyen szerepkörökre készít fel majd az ország egyre több intézményének bekapcsolódásával mőködı Katonasuli program is? Vagy talán a katonasuli program lehet az alapja egy késıbbi katonai iskolai rendszernek, amely a történelem során megjelent intézmények utódjaként fog mőködni?

A 2011. CXCV. törvény a nemzeti köznevelésrıl bevezetıjében ismét nagy hangsúlyt kapott a felnıvekvı nemzedék hazafias nevelésének gondolata. A Nemzeti Alaptantervben is kiemelt nevelési célként megjelenı hazafias nevelés gondolatának feléledése a Debreceni Gábor Dénes Elektronikai Mőszaki Szakközépiskola és Kollégiumban, honvédelmi képzés formájában folytatódik (Hajdicsné 2012).

„A cél az, hogy a középiskolások olyan légkörben nőjenek fel, amelyben nagy szerepet kap a bajtársiasság, a hazaszeretet, a honvédelem iránti elkötelezettség, valamint bizonyos fokig megismerik a magyar honvédség életét, a küzdısportokat, a katonai eszközöket. A tantárgyakat ugyanazok a tanárok tanítják, mint eddig, de a mőködés olyan keretbe kerül, amelyben a honvédség értékrendje hangsúlyt kap. Az iskola egyébként egy területen, egy kerítésen belül van a honvédség egyik legnagyobb alakulatával, és a katonák eddig is részt vettek valamilyen szinten az oktatásban... A diákok valamennyien választani fogják a katonai alapismeretek közismereti érettségi tantárgyat, és ehhez nyújt segítséget a dandár személyi állománya.” (Takács 2011; www.dehir.hu; Hajdú-Bihari Napló 2011-09-21; www.gdemszk.hu).

III. Honvédelmi szakközépiskola Debrecenben?

III.1. Helyzetkép

A Gábor Dénes Elektronikai Műszaki Szakközépiskola és Kollégium (a továbbiakban GDEMSZK) a korábbi Elektroműszerész Tiszthelyettesképző Szakközépiskola (1987-1991) épületében kapott helyet 1992-ben. Ezzel az intézmény a Kossuth Laktanya közvetlen szomszédságába került, majd 2009-ben együttműködése fogtak Az MH 5/24. Bornemissza Gergely Felderítő Zászlóalj (a továbbiakban BGFZ) parancsnoka és a GDEMSZK intézményének vezetősége együttesen indítja be a „katonasuli” programot és a Katonai alapismeretek tantárgy oktatását, melyet a diákok pozitívan fogadnak a városvezetés pedig támogat. Honvédelmi Minisztériumi érdeklődés (a továbbiakban HM) mutatkozik az intézmény iránt (Madarász 2012; www.gdemszk.hu).

A GDEMSZK közepes eredményességű intézmény. Ahhoz, hogy a HM elvárásainak megfeleljen, erősebb színvonalat kell produkálnia. Az intézmény épületének az állaga sem felel meg teljes mértékig az ország egyetlen honvédelmi szakközépiskolájával szemben támasztott igényeknek. Az iskolai tantermek és kapcsolódó helyiségek minősége ugyan kielégítőnek tekinthető, ám a kollégiumi épületegységen belül minden területen jelentős felújítások szükségeltetnek.

III. 2. Főszereplők

Az intézményi átalakulásnak a kezdeményezői és mozgatói között kiemelt jelentőségűnek tekinthető az intézmény igazgatója. A 2011-2012-es tanévtől választott új igazgató, (korábbi kollégiumvezető) a BGFZ parancsnokával kezdi

meg fejlesztő, együttműködő tevékenységét a dandár és az iskola között. A fiatal, lendületes vezető és a zászlóaljparancsnok közös tevékenységébe bekapcsolódik az intézmény fenntartója (városi önkormányzat majd a Klebersberg Intézményfenntartó Központ: a továbbiakban KLIK) majd a HM is. Az elképzelés és a célok (színvonalas hazafias és tradicionális értékeken alapuló oktatás-nevelés és kiváló fizikai állóképesség elérése) minden főszereplő számára azonossá válnak, melynek kivitelezésében az igazgató személyében látják a garanciát. Az elképzelések megvalósításában ettől fogva a HM, illetve a honvédelmi miniszter szava válik meghatározóvá, amely a köznevelési törvény 27. bekezdésében is kidomborodik (2013. évi LV. Törvény).

2011-09-20-án, a városházán Hende Csaba honvédelmi miniszter és Papp László, Debrecen alpolgármestere aláírják a GDEMSZK honvédelmi középiskolává alakulásáról szóló szándéknyilatkozatot. Az ünnepélyes keretek között zajló procedúrát megelőzően a miniszter, látogatást tesz a GDEMSZK-ban, ahonnan elégedetten távozik. Az aláírást követően azonban az intézményfenntartás kérdése még nyitott marad. Az említésre kerülő verziók között megtalálható a teljes fenntartóváltás, a hibrid fenntartás és a változatlan fenntartó HM üzemeltetéssel. A miniszter az elektrotechnikai szakképzési profil megtartása mellett teszi le a voksot, valamint elmondja, hogy az érettségi után nem kötelező honvédelmi pályát választani. A következő évfolyamok felmenő rendszerben valósítanak meg az intézmény fokozatos profilváltását, civilről honvédelmi intézménnyé történő átalakulását. Az átalakulás kérdése során a leendő honvédelmi osztályok diákjai számára felmerül a bentlakásos, internátus jelleg szorgalmazása,

valamint fizikai erőfelmérő alkalmassági vizsga kötelezettsége (www.dehir.hu; Hajdú-Bihari Napló; www.gdemszk.hu).

III.3. Szándékok

Az intézmény átalakulása mögött zajló folyamatokban megjelenő szándékok ugyan igen eltérőnek tűnnek, mégis olykor egymást erősítő hatással működnek az átalakulási folyamat tekintetében. A folyamatban kulcsszereplőként részt vevő maximálisan elkötelezett igazgató szándékaként az intézmény fennmaradását, megmentését lehet említeni. Elképzelése szerint mindez HM támogatással lenne a legmegfelelőbb, legyen szó fenntartóváltásról vagy hibrid fenntartásról.

A HM-nek már régen szándékában állna egy saját honvédelmi szakközépiskola üzemeltetése, melyhez a GDEMSZK és a Kossuth Laktanya együttes adottságai financiálisan és a kivitelezés szempontjából is kiválóan megfelelnek. A honvédelmi nevelési programban részt vállaló katonák szintén lelkesnek tűnnek a feladatok végrehajtása során és szeretnék kivenni a részüket ebből az országos jelentőségű folyamatból.

A KLIK szívesen szabadulna meg egy olyan intézménytől, melynek financiális igénye a szakmai profil költséges mivoltából fakadóan igen magas, ráadásul az intézmény bezárásáról az elmúlt években már többször is esett szó.

Mindeközben a nevelőtestület és az alkalmazottak a saját státuszukat féltik, legyen szó bármely munkaközösség iskolai tanáráról, kollégiumi nevelőről vagy karbantartóról. Az átalakulás kezdeti szakaszában szó esik arról, hogy a pedagógusok szakmai továbbképzésen vennének részt, hogy a katonás értékrendet elsajátítva gördülékenyebb

formában valósulhasson meg az együttműködés a katonai oktatókkal, nevelőkkel.

A honvédelmi miniszter szerint elsősorban a kollégiumban lenne szükség katonai jelenlétre, az iskolai oktatás, a heti két katonai alapismeretek órától eltekintve az eredeti szakmai vonalon folya tovább. A nemzeti, hazafias érzület és a tradicionális értékeken alapuló értékrend formálása ugyan a katonai hivatástudat előkészítéseként értelmezhető, a miniszter sokkal inkább a képzett, sokoldalú, hazáját ismerő és szerető ifjak nevelését említi célként (Takács 2011; www.dehir.hu; Hajdú-Bihari Napló; www.gdemszk.hu).

A program kezdeti szakaszába bekapcsolódó diákság lelkesedését fokozza a biztosnak ítélt pályakép, melyet csak hatványoz a résztvevő tanulók szüleinek a lelkesedése. Többen közülük a katonai nevelési programnak tulajdonítják fiuk pozitívvá formálódó, fegyelmezettebb viselkedési mintázatát. A katonássá formálódó intézményt ellenző diákság, különösen a kollégium lakói, az őket érintő változásoktól tartanak, mivel ők néhány évvel korábban nem egy katonai intézménybe jelentkeztek.

III.4. Finanszírozás

A GDEMSZK számos ígéretet kap arra vonatkozólag, hogy a MH és a HM anyagi támogatásban fogja részesíteni. A 20-30 milliós összegek röpködnek, amikor az intézmény dolgozói megkapják az információt, miszerint a HM 30 milliót átutalt, de ez az összeg csak a szakképzésért felelős központi szerv, a Térségi Integrált Szakképző Központ (továbbiakban: TISZK) számláján keresztül juthat el az intézményhez. Az összeg azonban több mint fél éven keresztül a TISZK számláján marad, majd ezt követően több

szakképző intézmény között osztják szét. A hír hallatán honvédelmi miniszter felháborodással konstatálja az esetet, és lépéseket kezdeményez az intézmény közvetlen támogathatóságának érdekében. A több lépcsőben érkező támogatás először az iskolai eszközöket, majd a kollégium felújítását érinti, ezt követően a növendékek katonai ruházatára (formaruha) kerül sor.

III.5. Kezdetek

A 2012-2013-as tanévben megindul az első honvédelmi nevelésben részesülő évfolyam oktatása és képzése, és mind a pedagógusok, mind a diákok új követelményekkel találják szembe magukat. A kilencedik évfolyamra érkező diákság, szellemi képességeiben nem áll a korábbi évfolyamok fölött, ám fizikailag (a fizikai alkalmassági teszten a többség részt vett) már az augusztus végén megrendezésre kerülő Békatáborban érzékelhető különbségek jelentkeznek. A leggyengébbek (fizikai és mentális értelemben) már itt elhagyják az intézményt. A fizikai felmérőt nem sikerült az intézményvezetésnek jogi alapokkal felruházni, mert ilyet csak testnevelési intézmények használhatnak. A kötelező kollégiumi bentlakás szintén jogi akadályokba ütközött. Mindezek ellenére a „növendéki század” elnevezésnek örvendő kilencedik évfolyamos tanulók nagyobbik része kollégista lesz és fizikailag is felkészült a sajátos napirendű életvitelre. A kollégiumba katonai nevelők (kezdetben két altiszt) érkeznek, az iskolában pedig továbbra is zajlik a katonai alapismeretek, katonák (egy tiszt és egy altiszt) által történő oktatása. A növendékek reggel 06:00-kor ébrednek és a tisztálkodást követően (06:15) reggeli tornán vesznek részt. A reggeli torna levezénylője a kollégiumba 06:00-kor

érkező katonai nevelő, akit 14:00-kor vált a délutáni szolgálat. A reggeli tornát követően tisztálkodás és reggeli következik, melyet körletszemle követ. Ezzel végezve a növendékek iskolai óráikra, még a katonai nevelő a laktanyába távozik. 13 és 14 óra között, az iskola végeztével megérkeznek a növendékek és visszajön a katonai mentor is, akit 14 órakor vált társa, aki takarodóig marad. Az iskolai órákat követően a növendékek szabadon mehetnek ebédelni, ám az intézmény területét nem hagyhatják el.

Az elsősorban kollégiumban zajló katonai nevelést katonai és civil nevelők végzik. Ez egy merőben új helyzet katonának és pedagógusnak egyaránt. A katonák tisztában vannak a katonai nevelés és képzés (kiképzés) metodikájával, még a kollégiumi nevelők a helyi sajátosságokban, a mindennapok légkörében mozognak otthonosabban. Mindenki érzi, hogy mást tud, mint a másik fél, de a kezdetekben a vezetők számára is tisztázatlan hatáskörök és jogosultságok vannak a pedagógusok és katonai oktatók-nevelők között. A pedagógusok egyértelműnek tekintik, hogy – mint mindig – az ő szavuk a szent, még a katonák ezt nem tekintik magától értetődőnek. Ez az ellentmondásos helyzet azért aggályos, mert ilyen körülmények között igen komplikált egységes és közös értékrend felállítása. A helyzet a mindennapok során súrlódások alapját képezi. Az eltérő nézetekre adott reakcióként a vezetés dönt, miszerint vitás helyzetekben a katonák szava lesz a döntő a kollégiumi nevelőkével szemben.

A növendékek és a kollégium többi lakója merőben más életmódot élnek, más a napirendjük is. Még a korábban igen szabadon működő kollégium legtöbb diákja ugyanezt a szabad életmódot folytatja, a növendéki század feszes

napirendi pontok között tevékenykedik. A fő különbség az irányított szabadidőben, a fizikai foglalkozásokban és a kijárási teljes tilalmában mutatkozik meg. Mindezek mellett, a hagyományos nevelésben részesülő kollégisták szilenciumi kötelezettsége közel egy órával hosszabb.

III.6. Eredmények

Az iskolában a növendékek számára a katonai alapismeretek oktatása heti két órában zajlik. A kollégiumban minden szereplő egyre inkább megszokja, hogy katonás életrend uralkodik és egyenruhás nevelők, illetve diákok szaladgálnak a folyosón. A katonai vezényszavak mindennapossá válnak, a kollégium első szintje katonai intézmény formáját ölti.

A növendékek állandó felkéréseket teljesítenek Debrecen városában, illetve más településeken, melyek során katonai, civil- és sportrendezvények állandó látogatói, résztvevői.

A hétköznapi élet, illetve annak bizonytalanságai bebizonyítják, hogy a növendéki század tagjai nem elsősorban katonák, hanem még gyerekek, ezért a vezetés módosítja korábbi döntését és a civil kollégiumi nevelők kezébe adja vissza az elsődleges döntési jogkört. Egy később érkező katonai mentortól és a Honvédelmi nevelési program vezetőjétől, a BGFZ parancsnokától megválnak az intézmény. Ezt követően civil és katonai nevelők és oktatók még inkább együttműködő légköre alakul ki, amely egy több nézőpontú, ám egymást mégis támogató rendszer működését indítja be, melynek során a növendékek is érzékelhetik, hogy ők nem feltétlenül csak katonának vannak képezve, nevelve. A kiegyensúlyozott döntések hatása, a katonai és civil értékek együttes megőrzése során nyeri el jelentőségét, melyhez a civil- és katonai erők

kölcsönös együttműködési szándéka szükségeltetik. Ez a fajta kiegyensúlyozottság viszont magával hozza a diáknövendékek emberi értékek felé fordulását is, amely néhány esetben kollégiumi kiköltözést vagy intézményelhagyást eredményez. A tanév vége felé érve a növendékek többsége már nem teljesen biztos abban, hogy a katonai pályát fogja életformaként választani, de ugyanakkor többnyire nem is zárkóznak el tőle. A növendéki évfolyam tanulmányi eredményei – különösen a kollégiumba járó és ott kiemelt figyelmet kapó tanulók esetében – jobbak, mint a többi iskolai osztályé.

Felhasznált irodalom

- BAKOS Csaba Attila (2013): A Magyar Honvédség megítélése pályaválasztás előtt álló fiatalok körében. In: Hadtudományi Szemle, 1, 1-5. p.
- COHEN, Albert (1969). A szubkultúrák általános elmélete. In: HUSZÁR Tibor – SÜKÖSD Mihály (szerk.): Ifjúságszociológia. Budapest, Közgazdasági és Jogi Tankönyvkiadó, 264.-286. p.
- HAJDICSNÉ Varga Katalin (2012): A Zalaegerszegi Középiskolai Honvéd Kollégium története (1985-1990). In: Hadtudományi Szemle, 2, 294-304. p.
- JOBBÁGY Zoltán – STUMMER Judit (2010): A KatonaSuli programban rejlő lehetőségek a Magyar Honvédség utánpótlásának biztosítása érdekében. In: Sereg Szemle, 4, 102-107. p.
- JOBBÁGY Zoltán – STUMMER Judit (2011): Marketing Opportunities in Educating the Youth in National

Defence: A Systems-Based Approach. In: Science and Military, 2, 72-75. p.

- KEMÉNY Ferenc (1888): Összehasonlító aforizmák a katonai és a polgári nevelés köréből. Hadtörténeti Levéltár, 39103.
- KOZMA Tamás (1999): Bevezetés a nevelésszociológiába. Budapest, Nemzeti Tankönyvkiadó Rt.
- MADARÁSZ Tibor, 2012. A Gábor Dénes Elektronikai Műszaki Szakközépiskola és Kollégium átalakulási folyamata. [Tézisdolgozat] Debrecen, Debreceni Egyetem ITBDI Neveléstudományi Doktori Program.
- MARTINKÓ József (1996): Katonai középiskolák az ezeréves magyar iskola történetében. Budapest, Magyar Honvédség Humán Szolgáltató Központ.
- MARTINKÓ József (1998): Cögerek és katkósok. Budapest, PETIT REAL Könyvkiadó.
- RÁSKAY Pál (1994): Középiskolai Honvéd nevelő- és képzőintézetek 1918-1945. Budapest, Magyar Hagyományörző Egyesület.
- STUMMER Judit (2011): A honvédelmi ágazat ifjúságpolitikai koncepciójának marketingszemléletű bemutatása a KatonaSuli programon keresztül. [Szakdolgozat]. Gödöllő, Szent István Egyetem Gazdaság- és Társadalomtudományi Kar Marketing Intézet.
- SZABÓ Mária (1993): A történelmi tudat formálása a két világháború közötti honvéd reáliskolai nevelőintézetekben, Ludovika Akadémia előkészítő iskoláiban. [PhD tézis] Budapest, Zrínyi Miklós Nemzetvédelmi Egyetem.

- TAKÁCS Tibor (2011): Katonai szakközépiskola lesz Debrecenben. In: <http://www.mr1-kossuth.hu/hirek/itthon/katonai-szakkozepiskolalesz-debrecenben.html> (letöltés:2013-05-17).
- VARGA András (2010): Egy középiskolai korosztály vélekedése a honvédségről és személyi állományáról. In: Hadtudományi Szemle, 4, 50-57. p.
- VARGA András, (2011a): A katonai pálya és a honvédelemhez való viszony szociológiai kérdései a középiskolás korosztály körében. [Ph.D. értekezés]. Budapest, Zrínyi Miklós Nemzetvédelmi Egyetem Kossuth Lajos Hadtudományi Kar Hadtudományi Doktori Iskola.
- VARGA András (2011b): A Katonai alapismeretek tantárgy bevezetésének néhány kérdése. In: Történelemtanítás. In: Online történelemdidaktikai folyóirat, 2, 151-164. p.
- VARGA Csilla (2011): Civil-katonai együttműködés és civil-katonai koordináció az Európai Unióban. In: Hadtudomány, 3, 119-125. p.
- A jövő tanévtől indul a debreceni honvédelmi középiskola. In: Hajdú-Bihar Megyei Napló 2011.09.21.
- A Magyar Honvédség humánstratégiája a 2012-2021. közötti időszakra
 - 2011. évi CXc. törvény a nemzeti köznevelésről
 - 2013. évi LV. törvény a nemzeti köznevelésről szóló 2011. évi CXc. törvény módosításáról
- Debrecen: visszafogadás és aláírás. www.dehir.hu (letöltés: 2011-09-21.)
- A Gábor Dénes Elektronikai Műszaki Szakközépiskola és Kollégium honlapja. In:www.gdemszk.hu